

C) A társadalmi kommunikáció szintje

Fejlődik a tanulók civilizációs képe, országismeretük gazdagodik. Ezzel együtt javul a problémamegoldó készségük.

Mindez azonban csak akkor várható el, ha a tanár jól felkészült, s ha a visszahúzódó, ötletszegény, nyelvileg gyenge tanulóknak is tud tapintatosan teret biztosítani.

Személyes tapasztalatok a módszer alkalmazása során

Számos szimulációs játékot alkalmaztunk a francia- és az oroszórakon, középiskolás diákokkal, valamint továbbképzéseken kollégákkal, magyar nyelven. Egyszer a gimnázium negyedik osztályában heti három órás csoportban 16 foglalkozáson keresztül „építettük” lakónegyedünket, társasházunkat. Városrészünket „Laurentville”-nek neveztük, mivel iskolánk Pestlőrincen található. A játék végére minden tanuló megírt egy-egy kis könyvecskét. A diákok a foglalkozások választásakor általában a saját, valós terveiket írták le. Ez talán azzal magyarázható, hogy végzősök lévén már saját pályájukra készültek. A játékot szerették, rövid záró drámajátékokra is sor került (szerelmi történet a társasházban).

Egy nyári továbbképzésen magyar nyelven kollégákkal játszottunk. Érdekes hogy a szerepek napok múlva is éltek. Fontos, hogy a szimulációs játék alkalmazása előtt a tanulók szokják meg a szerepjátékokat, az improvizációkat, bizonyos készségekre tegyenek szert.

A nyelvtanítás szempontjából pontosan meg kell határozni, hogy mekkora szókinccset, milyen nyelvtani anyagot, hogyan tudunk tanítani, illetve gyakoroltatni ezzel a módszerrel.

A játék keretéből – főleg az intenzív változatnál – időnként kiléphetünk, de úgy, hogy a játék menetét, lendületét ne törjük meg.

(A legnehezebb rész a szerepek választása, illetve a befejező drámajáték. Vigyázni kell, ne laposodjon el a játék!)

Javaslat:

Ajánlom az ilyen típusú dramatikus játékokat pedagógus kollégáimnak, különösképpen az idegennyelv szakosoknak.

Előrelépést jelentene, ha a Drámapedagógiai Társaságnak lenne (megalakulna) idegennyelvi részlege. A középiskolai tanárok szekciójához is tartozhatna.

...”korbáccsal kell e ferdeség terjesztőit a szentélyből kiűzni!”

Egy vélemény 1888-ból – közreadja Móra János

Úgy tűnik a világ már csak olyan, hogy amikor az ember teljesen nyugodt, biztos a dolgában, akkor jönnek vele szembe a legkeményebb ellenfelei. No, nem ezen mű szerzőjére gondolok, aki 108 évvel ezelőtt jelentette meg írását a Csurgón szerkesztett Iskolai Szemlében, hanem azokra, akik ma is legszívesebben kitalálnak iskolájukból a színházi nevelést és a drámapedagógiát. Érvek között sok itt olvashatókhoz hasonlókat fedezhetünk fel, csak a hangszerelés más. Sokan a drámapedagógiát köznevelésünk deviánsan liberális módszerének tartják, amelyből hiányzik a teljeítmény, s anyagilag pedig maga a csőd.

Nem kívánok a szerzővel vitatkozni – nem is lenne illő –, vitatkozott hozzá hasonlókkal 230 éve Comenius a Schola Ludus előszavában és a Pansophikus iskola 88. pontjában, Csokonai pedig éppen Csurgón ütközött meg velük 100 évvel előbb, sajnos vesztesen. Csak dokumentálni szeretném, hogy volt már akkor is iskolai színjátszás, iskolai drámával nevelés hazánkban, hiszen volt mi felett pálcát törniük a tanférfiaknak.

Tanulság: Nem kell csüggedni kedves kollégák, akik kint a „fronton lüdtök”, a szeretetről, a humánról és a gyermekközpontúságról is csak úgy lehet beszélni, ha az ellenkezőjét is megmutatjuk.

Az írás az ISKOLAI SZEMLE című nevelés-oktatásügyi közlönyben (a „Somogy megyei tanító-egylet”, a „Csurgói járási népnevelési-egylet” és a „Somogyvármegyei kir. tanfelügyelőség” rendes közlönye) jelent meg Csurgón, 1888. február 25-én (VIII. évfolyam, 4. szám); 49-50. old.

Iskolai dráma,

azaz gyermekek, mint színművészek: régi divat új kiadásban. Egy ideig napi rendre tért felte a világ; első tudatos művelői se vették azt a hasznát, melyet tőle reménylettek; s íme a kísértő megjelen! Egyiknek tetszik a maszk, dicséri; másik kerülgeti-kerülgeti s aggodalmát fejezi ki az álarcz alá rejtőző tisztos volta iránt.

„A tanárok hallgatnak, sőt sok helyen fokozzák ezt a hibát, szindarabot játszva a gyermekekkel... s híres professorok írnak darabot az ifjuság számára:” – így kiált fel az Egyetértés! A hallgatás oka – szerintem – az, hogy a legtöbb tanfőúr úgy gondolkozik: a feledés tengerébe merül e dolog csakhamar magától is; a gyermek-szindarabok dicsőségének virágai pillanatig élő „kévészvirág”-ok, kár ezekkel foglalkozni! S ez igaz is úgy első tekintetre; de eredményeiben vizsgálva, rájövünk, hogy a pillanatnyi hatásban sok veszedelmes csirák rejlenek különféle rossz indulatok, rossz szokások, megannyi dudvák csirái. S csakugyan veszedelmet láthatunk benne, főképp akkor, mikor azok kultiválják, a kiknek üldözni kellene: a paedagogusok!

Vigyük csak ez ügyet a paedagogia ítélőszéke elé, aligha azt nem halljuk a „drámásdi játék”-ra: „Távozz tőlem Sátán!”

A nevelés alphája ellen való vétség kiragadni akarni a gyermeket tehetségei fejlődésének természetes útjából: megrabolni idejét, zavarni képzeletének világát, téves irányba terelni gondolkodás módját, megvesztegetni főképp érzelmeit!

Sem a gyermek- sem az ifjúkor nem arra való, hogy mesterkéltséggel „comédiá”-t üzzünk vele; egyiket megfosztjuk ártatlan vigágától, zavartalan örömeitől, a másikat szükséges komolyságától. A gyermeknek ott van a maga képzelete által alkotott különféle játék.

Egy kör a porban neki megerősített vár, néhány darabka fa egész sereg, földből gyúr golyókat, ezek útegek: majd vadász, pásztorkodik, s Isten tudja számát: mennyi mindent kitalál, tesz, vesz! Kár ezt az arany szabadságot megzavarni kontár művészettel, gátolni cselekvésében az ébredő lelket! S nincs-e meg a gyermekkor minden mozzanatán a gyermeknek a maga játéka anélkül, hogy csinálni kellene, s van-e annak nagyobb ünnepe annál, ha szabadon üzheti játékait?! Volt alkalmam több, kevesebb gyermekkel együtt lenni; soh'se tapasztaltam, hogy unták volna magukat, hogy ne találtak volna hasznos szórakozást új meg új játékban! Álljunk csak igazán közéljük, észleljük őket, tanulhatunk sokat; azt mindenesetre, hogy ne csináljunk nekik „szinjáték”-ot!

S az ifju, különösen a serdülő leány adja meg az árát a léha szórakozásnak. Közél van hozzá az az idő, mely komoly munkát követel tőle, erre kell készülnie. természetében van még ugyanis a könnyelműség, ez ellen kell küzdenünk; s a helyett, hogy ez tennők, alkalmat adunk neki minél többször oly dolgokkal foglalkozni, a melyek a könnyelműséget nevelik. Hát nincs az ifjunak elég s hasznosabb tere magát minden tekintetben hasznosan elfoglalni, erőit edzeni, ügyességeit gyarapítani; a művészet ezen ágához kell fordulni a nevelőnek, mely úgy subjective mint objective fejlett értelmet, megizmosodott érzelmi világot, megállapodott jellemet követel?! Ezek nélkül – az a meggyőződés él bennem – színészi szereplés a legnagyobb léhaság, alkalom a könnyelműségre, az ifju idejének haszontalan tékozlása.

„A gyermek még nem tud alakítani, azaz nem tudja magát a költő érzelmi világába belegendolni s játékaival azokat híven tomácsolni. Nagyhangzású szavak elmondására, érzelmek negélyezésére meglehet a gyermeket tanítani, ámde nagyobb tiszteletet érdemel a gyermek, mintsem hogy ilyen czéltalan experimentumokra felhasználni lehetne. A gyermek színházak barátai talán azt fogják mondani, hogy ők a színházzal, a komédiázással nem is akarnak nevelői hatást gyakorolni, hanem csak mulattatni. Rosszul ismerik azok a gyermek természetét a kik így akarják mulattatni. Sőt a gyermek ilyenkor épen nyomást érez kedélyén, mely a jókedv fejlődését gátolja. Vallják be az öregek, hogy ők akarnak mulatni, mikor a szegény gyermek mint marionett hánkolódik a színpadon és fecseg mint a kajdács. Vallják be a szülék, hogy hiuságuknak hizeleg, ha gyermekük éretlen produkcióit megtapsolják. Még azt se hozzák felmentségül, hogy a gyermek a színpadon értelmes beszédhez, illő magatartáshoz szokik. Vannak ezen czélok elérésére hathatósabb eszközeink: Ugy a magyar, mint a világ irodalom remekírói, nem irtak gyermekek számára szindarabot. Erre csak alsóbbrendű tehetségek vállalkoznak. Azért azok is csalatkoznak, kik a gyermekszínházat a széptan előcsarnokának tartják. Inkább a hiuság, a tetszvágy iskolája az.

Azért el a gyermek színházakkal! Tiszteljük a gyermeket és ne alacsonyítsuk játékszerré.” (Paed. Encyclop. L. K.)

Felfogásunknak, nézetünknek megfelelőbb záradékot – az idéztnél – maguk sem tudtunk volna alkotni. Idéztünk. Hadd végezze be más azt a mit mi megkezdtünk. Hátha így nagyobb hatása lesz s a veszedelmes gyermekprodukciókkal felhagynak. Ha ez se használ: korbáccsal kell e ferdeség terjesztőit a szentélyből kiűzni!

Öt szerző keres egy szerkesztőt

(az ADD TOVÁBB! című drámajáték-gyűjtemény új kiadása elé)

Előd Nóra

A veszprémi Candy Kiadó értesített, hogy kifogyóban van az ADD TOVÁBB! 1994-ben 1500 példányban megjelent első kiadása, és felkért a második kiadás előkészítésére. Ennek a lehetőségnek több okból örültem. Egyrészt ez azt jelzi, hogy azok, akiknek e könyvecske szól, rátaláltak és hasznosnak ítélték, és ha a kiadó második megjelentetésre vállalkozik, akkor – remélhetőleg nem minden alap nélkül – további megrendelőkre számít. Másrészt ezzel lehetőség nyílik némi módosításra a visszajelzéseknek megfelelően. Végül pedig alkalmat adott erre az írásra, amelyben a kiadvány keletkezési körülményeinek (szubjektív mozzanatoktól sem mentes) felidézésével egyúttal azt próbálom megindokolni, miért lett a kötet olyan, amilyen, s miért nem lehet *alapvető* változtatásokra számítani az új kiadásban sem. Ehhez azonban engedjék meg egy kis kitekintés a magyar drámapedagógia történetére.

1992-ben, amikor a gyűjtemény készült, Magyarországon a drámapedagógiának alig-alig volt irodalma, és egyáltalán nem volt – mint ahogy ma sincs – tisztázott egységes szóhasználata. Még éppen csak hogy halottunk az Angliában gyakorlattá vált tanítási drámáról. Az első hírhozó, David Davis mindössze két és fél napos – Tornyai Magda egyéni kezdeményezésének köszönhető – „beavatója” (Szentesi drámatábor, 1990 nyara) csak a „jé, de érdekes, jó volna erről többet tudni” rácsodálkozáshoz volt elég. (Maglehetősen rossz érzéssel emlékszem arra, hogy az új megközelítés olyannyira szokatlan, az akkor már mintegy tizenöt éves magyar gyakorlattól annyira elütőnek tűnt, hogy nem is talált egyértelmű megértésre). Ebben az időben a Magyar Drámapedagógiai Társaság három szekcióban működött az aktív drámapedagógusok már akkor sem maroknyi csapatát: volt Oktatási (tantervi anyagban, tanórán alkalmazható dramatikus formák), Nevelési (osztályfőnöki, illetve tanórán kívüli – szakköri, napközis stb. – dramatikus tevékenység) és Színjátszó Szekció (főként vagy kizárólag a gyermekszínházban érdekeltek). Az 1992-es tavaszi közgyűlésen merült föl, hogy az eddigi eredmények és tapasztalatok összegzésére és közkinccsé tehető formába öntésére (tantervi javaslat, tanmenetekbe való beépítés) egy tábor lenne a legalkalmasabb, hasonló a korábbi szépeplékű és termékeny nyári drámapedagógiai táborokhoz (Corvin tér, Zichy kastély). Egy lelkes kolléganőnk, Juhász Magda fölajánlotta tábor céljára vidéki otthonát, ahol valamennyien elférhetünk. Megindult a jelentkezés: 16 név gyűlt össze. Néhányan a tábor kezdetéig lemondták a részvételt; néhányan egyszerűen nem jöttek el – augusztusban mindössze öten állítottunk be a gyönyörű, romantikus Gerjenpusztára. Mi legyen? Nyaraljunk egy pár napot és dolgozunkvégezetlen térjünk haza? Vagy próbáljuk meg öten megvalósítani az eredeti elgondolást: megírni néhány tantárgy tanmenetéhez a dramatikus játék tematikát? Csakhogy ehhez az összegyűlt társaság túlságosan heterogén volt. (Ez az eredője az ADD TOVÁBB! egyenlenségeinek.) A háziasszony, Juhász Magda tanítónő, ezenkívül (vagy belül) sajátos területe a vizuális kultúra és manuális tevékenység. D. Kósa Vilma általános iskolai tanár, de ért a legkisebbekhez is, amellet egyik legjobb szakértője a gyermekverseknek és népi gyermekjátékoknak. Jómagam, aki hajdan a diákszínházban kezdtem, majd jókora kihagyással a drámapedagógiához tértem vissza, a nyelvi (idegen nyelvi és anyanyelvi) kommunikáció dramatikus formákban történő fejlesztésében számítottam szakértőnek, és felsőoktatási, illetve tudományos (nyelvészet) tevékenységem folytán valamiféle teoretikus hírébe kerültem, így hát a megrendelő – a szerzőkkel egyetértésben – engem kért meg a kiadvány megszerkesztésére. Szücsné Pintér Rozália (jelenleg a Veszprém Megyei Gyermekszínház és Drámapedagógiai Egyesület elnöke) tanítónő, nagy tapasztalatokkal rendelkező „régimotoros” a dramatikus formák alkalmazásában és a gyermekszínházban egyaránt; a kötet létrejöttének egyik bábja. Kovács Andrásné Rozika (ha egyáltalán be kell őt mutatni) magyartanárnő; egyike a legreggibbi, legszélesebb körű gyakorlattal rendelkező drámapedagógusoknak. A kisiskolásoktól a felnőttekig minden korosztállyal dolgozott; a színház mellett a dramatikus tevékenység nevelési oldala foglalkoztatja leginkább. A KOMPLEX JÁTÉKOK címen közölt játékleírások az ő sajátos játékmódjába betekintést nyújtó szakköri foglalkozások. Műfaji megnevezésük mai tudásunk fényében azért tűnik problematikusnak, mert a tanítási dráma elméletének megismerése óta a „komplex” jelzőt leginkább a *tanítási dráma* kiegészítő